

Народној Скупштини

У времену, када Влада Његовог Величанства подноси Народном Представништву прорачун државних прихода и расхода за 1896. годину, она сматра за дужност своју, да у кратком нацрту изнесе побуде и податке, на основу којих је нови буџет састављен. Ово је у толико потребније, што је и потписани уверења, да не би одговорио својој дужности, ако би се побуде и подаци, о којима је реч, изнеле усмено само у финансијском одбору, који ће све што се предлаже и тражи имати на првом месту сам да испита брижљиво и темељно. Поред финансијског одбора треба и сваком члану Народног Представништва да је дата могућност да за времена, т. ј. пре самог претреса буџета у Скупштини, на основу података који су на расположењу, нарочито оцени предложене позиције разних прихода по њиховој основаности и умесности. Тиме ће се постићи свестрана и непристрасна оцена, а тиме ће се уједно положити стална основа за истинску равнотежу буџетску.

Министарство финансија располаже у довољној мери подацима о свеколиким државним дохоцима и издацима. Ти се подаци налазе штампани у толиким „Завршним рачунима“, који се сваке године предају јавности преко Народне Скупштине. Из тих се „Завршних рачуна“ може најпоузданије стећи потребно уверење и поуздана оцена о свима државним потребама, а нарочито о дохоцима по разним гранама државних извора, те да се зна, докле се може ићи с извесним претпоставкама и рачунским очекивањима, а да се не мора никоме слепо веровати, да ће извесни извори у новој буџетској години донети оне и онолике приходе колики се никада у истини прибрави нису.

Из „Завршних рачуна“, о којима је реч, повађени су за читавих пет година последњих сви потребни подаци о сумама које су стварно унесене у државну касу и верно су изнети у овом извештају, којем је циљ да сваку грану прихода, а нешто и расхода, образложи што краће и што убедљивије. Из области државних прихода није изостао ни један доходак, који има своје прошлости, а да није изнесен онакав какав је у истини, реалан и фактичан, а не имагинаран и произвољан. На основу петогодишних података, а проучавајући уједно и друге прилике које утичу на величину овог или оног државног дохотка, може се, с великом вероватношћу, закључити, како ће се исти развити у будућности. Особито је важно, приликом оценивања новог стања ствари, да се води рачун и о томе, да ли извесни дохоци показују у својој прошлости стабилност у напредовању или може бити стално опадају, или није случај ни једно ни друго, већ показују колебљиве резултате, било то с прекидом једне или неколико година.

У овом извештају проо се износе подаци о свима приходима који се уносе у државни прорачун. Поред тих статистичких података излажу се местимице укратко и побуде, које су за потписаног или другог надлежног министра биле меродавне, те је ова или она сума унесена у буџет.

ДРЖАВНИ ПРИХОДИ

I

НЕПОСРЕДНИ ДАНЦИ

А. ПОРЕЗИ

1. На земљиште

Од пореза на земљишта стварно је примљено :

1890. год.	Дин.	7,061.660
1891. »	»	6,232.739·22
1892. »	»	6,504.362·85
1893. «	»	6,197.594·05
1894. »	»	6,621.480·14

Просечно по Дин. 6,523.507·27

За 1895. год. распоређено је на овај облик пореза : . . . » 6,929.115·69

За 1896. год. предвиђа се у буџету да ће донети . . . » 6,500.000

2. На зграде

Порез на зграде донео је :

1890. год.	Дин.	491.549·63
1891. »	«	455.536·22
1892. »	»	485.574·33
1893. »	»	527.108·48
1894. »	»	573.812·76

Просечно по Дин. 506.716·24

За 1895. год. распоређено је на овај облик непосредног пореза « 629.439·79

За последње четири године овај је облик пореза доносио из године у годину по 7, 8 и 9 процената више. Према томе, ако би се узело, да ће у 1896. год. донети само 8 процената више по у 1894. год., требало би у нови буџет ставити 618.961 динар.

Потписани узима за 1896. год. само » 550.000

3. На принос од капитала

Од овог облика пореза добивено је у :

1890. год.	Дин.	649.201·97
1891. »	»	311.048·38
1892. »	»	193.033·21
1893. »	»	417.814·07
1894. »	»	220.814·06

Просечно по Дин. 358.382·34

За то, што је овај државни приход несталан, у буџету

за 1896. год. не предвиђа се више од » 350.000

4. На капитал уложен у радње

За 1890. и 1891. годину нема засебних података о приходу од овог облика пореза, јер је у »Завршним рачунима» спојен с приходом од пореза на обрт у земљи и на царинарницама. За последње пак три године овај је приход износио, и то у:

1892. год.		Дин.	493.880·81
1893. »		«	271.560·23
1894. »		»	609.906.13

Просечно по Дин. 458.425·05

И овај је приход колебљив, као што се види, кад се добивене суме у 1893. год. пореде са сумама добивеним у 1892. и 1894. години. Према резултату, постигнутом у последњој години, овај ће облик пореза насигурно донети 500.000 дин., колико је и стављено у буџет за 1896. год.

5. На обрт у земљи и на царинарницама

Као што је напред поменуто, за 1890. и 1891. год. нема у »Завршним рачунима» засебних података о количинама овог прихода, за то што је исти спојен с приходом добивеним од пореза на капитал уложен у радње. За последње пак три године, тај је приход износио и то у:

1892. год.		Дин.	2,655.576·14
1893. »		»	3,137.324 15
1894. »		»	2,591.239·48

Просечно по » 2,794.713·25

И ако и овај приход није стапан пошто зависи од општег стања извозне и увозне трговине, опет сума, која је предвиђена у буџету за 1896. год. и која износи око 95.000 дин. мање од просечне суме за последње три године, није никако претерана, јер су сви изгледи да ће овај приход у новој — 1896. — години донети преко 3 милијуна.

6. На приход од рада

Овај облик пореза достигао је за последњих пет година ове резултате:

1890. год.		Дин.	525.899·82
1891. »		»	463.776·87
1892. »		»	633.814·86
1893. »		»	703.423·51
1894. »		»	685.231·69

Просечно по » 596.427·35

Пошто је овај приход, с незнатним изузетком у прошлој години, стално напредовао и пошто су, од стране министарства финансија у овој 1895. год, предузете озбиљне и успешне мере да се овај облик пореза још сигурније наплаћује, нарочито од оних који своју зараду примају из државних каса, то се предвиђена сума за 1896. год. у дин. 680.000 има сматрати као са свим осигурана. Ово у толико пре, што је узета за 5231·69 дин. мање но што је износила у 1894. год.

На овај облик пореза распоређено је у 1895. години свега дин. 804·729·87 и од ове ће се суме наплатити најмање » 700.000.

7. Порез на личност

Од пореза на личност добивено је у:

1890. год.	Дин.	2,594.218·42
1891. »	»	2,777.564·46
1892. »	»	2,467.432·71
1893. »	»	2,486.927·96
1894. »	»	2,924.867·42

Просечно по » 2,650.202·20

За 1895. год. предвиђено је од овог прихода: 3,388.969·50

Пошто број пореских лица расте из године у годину са 9500, то би се без икаквог претеривања, могло очекивати, да ће овај облик пореза донети у 1896. години 100.000 динара више но у 1894. год., т. ј. преко 3 милијуна. И ако то стоји, опет потписани не ставља у буџет за 1896. год. више од 2,900.000 дин., дакле, око 25.000 дин. мање, но што је на тој позицији стварно примљено у минулој години.

8. Од индустријских, баштованских, механских, и др. радњи

(допуњујући порез)

О овоме облику пореза постоје засебни подаци само за 1892. и 1893. годину. У тим двема годинама добивено је, и то у:

1892. год.	Дин.	155.532·39
1893. »	»	99.068·21

За 1895. год. разрезано је » 335.627·94, а у 1892. и 1893. год. било је разрезивано по 180.151 динар (подједнако за обе године). Кад је, дакле, за те две године, примљено више од две трећине од оних сума, које су биле разрезане, то се и у овој години може очекивати на овој позицији више од 200.000 дин. За 1896. год. чак не предвиђа се више од 150.000 динара.

Б. ПРИРЕЗИ

Поред досадашња 62% приреза, који се наплаћују на сваки динар непосредна пореза, осим пореза на обрт, у буџет је унето још 12% приреза, којим се има да осигура издржавање основних школа, на које се сада троши 2,400.000 динара. Потреба тога приреза образложена је у нарочитом предлогу, који ће се поднети Народној Скупштини и из којег ће се најочитије сваки уверити, како досадања средства, одређена за издржавање основних школа у целој земљи, од дужег низа година ни издалека не покривају огромне суме издатака, који се чине из године у годину, без разбирања одакле се подмирују.

II

ПОСРЕДНИ ДАНЦИ

1. ЦАРИНЕ С УЗГРЕДНИМ ТАКСАМА

Од овог државног прихода наплаћено је у:

Год.	Увозне царине.	Извозне царине.	Споредних такса.	Свега
1890.	2,344.944·48+	984.212·07+	393.504·76=	3,722.661·31
1891.	2,298.556·97+	937.218·31+	429.939·47=	3,665.714·75

Год.	Увозне царине.	Извозне царине.	Споредних такса.	Свега
1892.	2,398.237·76	+1,090.141·22	+ 441.309·51	= 3,929.688·49
1893.	3,608.206·07	+1,190.576·43	+ 415.428·26	= 5,214.210·76
1894.	4,106.529·68	+1,194.333·35	+ 230.206·96	= 5,531.069·89
Свега	14,756.474·96	+5,336.481·38	+1,910.388·86	= 22,063.345·20

Сва ова три облика царинског прихода доносила су за последњих пет година, у средњу руку по 4,412.669·04 дин. на годину. Како је пак овај приход за последње 4 године непрекидно растао, и то од 1891. до 1892. год. за 7%, од 1892. до 1893, за 33% и од 1893 до 1894. год. за 6 процената, то би се и овај приход могао увећати најмање с 10%; тим пре, што се после слабог извоза и увоза у овој 1895. години може, с великом вероватноћом, очекивати, да ће тај приход знатно скочити. Потписани не повећава тај приход ни за једну пару, него га шта више обара с 30 хиљ. динара и више и своди на 5·5 милијуна. На овај начин може се с највећом вероватноћом очекивати да овај приход неће подбацити.

2. ТРОШАРИНЕ

а. Пивске и крчмаринске марке

Од продаје самих пивских марака било је прихода у:

1890. год.	Дин.	520.684·07
1891. »	»	843.662·91
1892. »	»	919.235·17
1893. »	»	1,084.922·24
1894. »	»	1,244.359·26

И ако је овај приход стално напредовао за последње 4 године са 9, 18 и 15 процената, опет се у буџету за 1896. годину не предвиђа ни једна пара више, но 44.359·26 дин. мање од оног што је стварно примљено у 1894. год. т. ј. 1,200.000 динара

б. Од осталих прихода трошаринских примљено је у:

1890. год.	Дин.	1,770.654·77
1891. »	»	2,296.610·72
1892. »	»	2,345.827·—
1893. «	»	2,598.810·14
1894. »	«	2,832.207·87

И ако је овај приход за последње четири године непрекидно растао с 2, 10 и 8 процената, и ако је у средњу руку доносио на годину по 2.518.384 дин., опет у буџету за 1896. годину није се смело ставити више но само 1,750.000 динара. Ово је учињено с тога, што су извесни предмети (петролеум, жижице, цигар-папир и алкохол), на које је до скоро наплаћивана трошарина, монополисани, те се приходи од њих показују на другом месту. И кад се они одбију, опет остаје да је од осталих трошаринских предмета наплаћено у:

1893. год.	Дин.	1,629.906·67
1894. »	»	1,889.569·04

Према овоме предвиђена сума од 1,750.000 дин. за 1896. год. са свим је оправдана.

3. РЕГАЛ НА РУДЕ

Регал на руде износио је:

1891. год.	дин.	85.632·75
1892. »	»	78.344·81
1793. »	»	46.647·17
1894. »	»	27.718·75

Пошто овај облик пореза стално опада, у буџету за 1896. годину предвиђено је да може донети само 27.000. динара.

4. МОНОПОЛИ

Монополских прихода има 7 врсти, од којих су дувански и солски стари, а петролски, жијички, цигар-папирски, алкохолски и од хартија од вредности нови.

а.) Од дувана било је прихода у:

1890. год.		дин.	3,452.750·09
1891. »		»	7,097.710·39
1892. »		»	8,722.080.95
1893. »		»	9,390.708.99{*}
1894. »		»	9,364.863.71}

И ако је овај приход три године (1891, 1892. и 1893.) непрекидно напредовао, опет се за 1896. год. није смело предвидети више од 9 милијуна. То је учињено из ових разлога: Крајем априла идуће године истичу уговори свима великопродавцима дувана и од 1. маја предузеће држава всликопродају у своје руке. Тада ће се показати, како све оне количине дувана, за које су се поједини великопродавци обавезали, да ће их у једној години изузети и продати, у истини нису могле бити изузете и распродате, или, ако су на крају једне уговорне године баш и изузете биле, пале су на терет друге године која за њом иде. Како пак трогодишњи род истиче крајем априла 1896. свима великопродавцима, који још постоје, то ће монополска управа морати о свима изузетним а нераспродатим количинама дувана водити рачуна, пошто ће исте за толико колико буду изнеле пасти на терет 1896. године. Великопродавцима ће истина пропасти онда кауција, којом су се обавезали да ће у једној години (у ствари, за три године) изузети извесне „најмање“ количине дувана, али те њихове кауције неће бити ни издалека у стању да државној каси накнаде оне недостатке сума, на које је она рачунала сваке године, када је буџет државних прихода склапан.

Према искуству, које је стечено за неколико месеца ове године у подринском и крушевачком округу, где већ функционише великопродаја дувана од стране државних органа, има истина великог изгледа, да ће државна каса имати најмање 3—4 процента више добити на дувану но до сада од великопродаваца; али и то, као и све кауције, које ће државној каси припасти, неће бити у стању да у току идуће буџетске године (од 1. маја па до краја децембра) изравнају све оне мањке, који ће остати иза великопродаваца дувана. То ће се постићи, по свој прилици, потпунице тек у 1897. години. Зато је са свим на свом месту, што приход од дуванског монопола није за 1896. год. узет ни према сумама предвиђеним за 1893. и 1894. год. (а то су: 1893. годину 9,100.000 дин., а за 1894. годину 10,550.000 дин.), нити према сумама стварно примљеним у тим двема годинама, већ око 400.000 дин мање но што је ушло од овог прихода у 1893. и 1894. години.

б.) Друкчије ствар стоји с приходима од монопола соли. Исти су, за последње четири године, скоро једнаки, као што се види из овог прегледа:

1890. год		Дин.	2,476.367·19
1891. «		»	3,359.985·51
1892. »		»	3,274.350·40
1893. »		»	3,341.447·15
1894. »		»	3,185.301·30

И за минулих 10 месеца ове године продато је соли преко 2,700.000 дин., тако да ће Новембар и Децембар, без сумње, донети онолико колико још недостаје до суме предвиђене за 1896. год., пошто и у прошлој години за првих 10 месеца није од овог прихода више добивено но ове године. (На против, било је за исто време прихода преко 100.000 дин. мање но у овој години).

*) За ове две године узети су подаци из Монополске управе, (а не из „Завршних рачуна“)

в.) За нове монополе нема довољно статистичких података, да би се, на основу истих, могао сигуран закључак о појединим количинама прихода извести. Монополска управа, која је предложене суме утврдила, узела их је на основу оних података којима је могла да располаже за ово кратко време, од како ти монополи постоје.

Ти се подаци налазе изложени на дотичним местима у појединим буџетима управе државних монопола.

III

ТАКСЕ

СУДСКЕ И АДМИНИСТРАТИВНЕ

Судске и административне таксе донеле су у:

1890. год	Дин.	1,616.876-61
1891. »	»	2,259.141-32
1892. »	»	1,977.574-78
1893. »	»	1,862.999-13
1894. »	»	2,248.951-05

С обзиром на то што је овај приход у прошлој години порастао знатно, као и с обзиром на неке повишице које се уносе у нови закон о таксама, са свим је оправдано што се овај приход предвиђа у суми од 2,500.000 дин.

IV

ДРЖАВНА ПРИВРЕДА

1. ЖЕЛЕЗНИЦЕ

За последње 4 год. показале су државне железнице ове приходе:

у 1891. год.	Дин.	4,997.973-36
» 1892. »	»	5,086.841-61
» 1893. »	»	5,561.891-62
» 1894. »	»	5,716.191-36

С обзиром на то, што овај приход стално напредује (са 2%, 9% и 3%), могло би се са свим тачно предвидети за 1896. год. 5,987.000 дин. прихода од државних железница; али у буџет за 1896. не уноси се више но онолико колико је у истини било прихода у минулој 1894. год., т. ј. 5,700.000 дин. (у ствари за 16.191-36 дин. мање).

2. ДРЖАВНИ РУДНИЦИ

Од оба државна рудника (у Крушњу и Сењу) било је прихода у:

1890. год.	Дин.	4.272-64
1891. »	»	397.579-44
1892. »	»	372.704-38
1893. »	»	403.482-99
1894. »	»	287.822-65

Пошто је овај приход врло променљив и непоуздан, то је сведен на 420.000 дин., од које суме на крупањски рудник долази 70.000 дин., а на сењски 350.000 динара

3. ПОШТЕ И ТЕЛЕГРАФИ

Од пошта и телеграфа било је прихода у:

1890. год.		Дин.	843.497·42
1891. »		»	1,086.897·48
1892. »		»	899.560·13
1893. »		»	1,006.938·99
1894. »		»	896.263·47
Просечно по дин.			946.631·49

У буџету за 1896. год предвиђа се од ове гране државне привреде 1,100.000 дин. из ових разлога: Установљењем нових видова упутничке радње, као и заштитом која је предузета да се поштанске марке не поткрадају, државна ће каса имати 170.000 дин. више но до сада. На уведеној доплатној међународној радњи зарадиће се 150.000 више но досада. И од нових телеграфских станица може се очекивати 50.000 дин. Како је телеграфски транзит из Бугарске почео преко нас да иде, то се и отуда очекује преко 50.000 дин. вишка, не рачунајући ту и транзит телеграма из Турске и обратно преко Србије. Има још прихода који ће од нове године отпочети придолазити, пошто се узаконе извесне реформе; но они се овде не узимљу у рачун. Побројана четири дохотка довољна су да оправдају повишење које се уноси у буџет прихода од пошта и телеграфа.

4. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

Државна штампарија имала је прихода у:

1890. год.		Дин.	459.436·54
1891. »		«	438.809·09
1892. »		»	401.431·58
1893. »		»	614.897·95
1894. »		»	596.879·54
Просечно по »			502.290·94

По подацима, које је поднела управа државне штампарије, предвиђа се са свим основано за 1896. годину приход на 778.600 дин. и толико се и уноси у буџет за годину која иде.

5. ДРЖАВНА ДОБРА

Од државних добара, махом од закупа, било је прихода у:

1890. год.		Дин.	382.611·69
1891. »		»	247.785·51
1892. »		»	211.322·93
1893. »		»	229.981·90
1894. »		»	152.315·86

И ако овај приход махом опада, опет је оправдано, што се претпоставља, да ће и у 1896. год донети 150.000 дин., тим пре што се ни овде ни иначе нигде не уноси приход од продаје државних добара, која се у току читаве године дана може показати неодложна или потребна.

6. ИНТЕРЕС И ДОБИТ НА НОВЦУ

Од ове гране државних прихода примљено је у:

1890. год.	Дин.	165.828·83
1891. »	»	395.011·95
1892. »	»	377.694·95
1893. »	»	567.489·45
1894. »	»	707.429·57

За последње три године овај је приход увеличавао се скоро са 90%. Баш и кад би се претпоставило да се више неће увећавати, основано је надати се да неће ни натраг ударати. За то и предвиђена сума од 700.000 дин., која је за 7.429·58 дин. мања од прошлогодишње, може се узети као сигурна.

7. ПОВЛАШЋЕНА НАРОДНА БАНКА

За последњих 5 година примљено је од повлашћене Народне Банке и то у:

1890. год.	Дин.	59.979·52
1891. »	»	62.710·03
1892. »	»	75.109·85
1893. »	»	62.117·92
1894. »	»	55.101·92

Просечно по » 63.003·85

По закону о уређењу повлашћене Народне Банке, она је по чл. 25. истог закона обавезана да од добити своје даје државној каси 20%, пошто измири извесне суме за исплату интереса акционарима, за резервни фонд и награду свом персоналу. И ако је овај приход несталан, предложена сума у 60.000 дин. може се очекивати за идућу годину

8. ОКРУЖНЕ ШТЕДИОНИЦЕ

Од окружних штедионица било је прихода у:

1890. год.	Дин.	96.944·31
1891. »	»	90.277·78
1892. »	»	50.442·61
1893. »	»	38.082·78
1894. »	»	18.962·60

Овај је приход, као што се види, стално опадао. То долази отуда што су окружне штедионице законом укинуте и што је број посленика у онима које још раде сведен на најмању меру, јер издатак на њих, по последњем буџету, не износи више од 3400 дин. Услед тога сви су радови за последње две године скоро стали, а толике суме имају још да се наплате и главној државној благајни измире. С обзиром на последњу околност са свим је вероватно да ће се у 1896. год. моћи добити најмање 20.000 дин., јер сâм интерес на интерес износи преко 30.000, а од процента 2 и 4 може се очекивати преко 40.000 динара.

9. УПРАВА ФОНДОВА

Од управе фондова примила је гл. државна благајна, на рачун 1 процента, који. управа наплаћује више од својих дужника но што плаћа својим повериоцима, за последњих 5 година, и то :

1890. год.	Дин.	198.999,81
1891. »	»	200.000,00
1892. »	»	200.000,00
1893. »	»	200.000,00
1894. »	»	290.524,65

Како обрачуни између главне државне благајне и управе фондова нису у 1891., 1892. и 1893. год. извршени били на време, то су се и суме примања и издавања управљале према предвиђеним буџетским позицијама, те су за то и остале заокругљене. То већ није био случај у 1894. год., јер је примљено 90.524,65 дин. више но ранијих година. Према величини капитала, којима рукује управа фондова, овај приход државни не сме бити мањи од 250.00 дин. За то је толики и предвиђен у буџету за 1896.

Ю. ТОПЧИДЕРСКА ЕКОНОМИЈА

Од ове стране примила је гл. државна благајна у :

1890. год.	Дин.	27.307,92
1891. »	»	26.508,91
1892. »	»	11.211,35
1893. »	»	11.826,65
1894. »	»	20.208,45
Просечно по		19.412,65

Топчидерска економија располаже сада већим бројем стоке, но што је до сад имала. Осим тога она има и своју радионицу сира, која доноси добру зараду. За то ће њени приходи бити у 1896. год. знатно већи, но што су до сад износили; али потписани не узима више но само 20.000 дин., колико је у 1894. год. фактички примљено.

Ц. ДРЖАВНА ЕРГЕЛА

Приходи Државне Ергеле износили су у :

1890. год.	Дин.	17.152,24
1891. »	»	17.814,46
1892. »	»	20.689,59
1893. »	»	23.797,10
1894. »	»	24.404,65

Овај приход расте из године у годину. За 1896. год. предвиђа се да ће донети 28.000 дин., јер је број пастува и остале стоке порастао, а приходи од пастувских такса и производа који се с имања добијају могу донети неколико хиљада и више но што је предвиђено.

12. РАТАРСКЕ И ВИНОДЕЛСКО-ВОЋАРСКЕ ШКОЛЕ

О овоме има података само за последњу годину. Приход је изнео у :

1894. год.	4.762,32

И ако управе дотичних школа предвиђају веће суме прихода, ослањајући се на веће количине производа које ће продавати и на већи број стоке којим сада располажу, потписани не ставља опет зато у буџет за 1896. год. више но само 5000 дин.

13. ТКАЧКЕ ШКОЛЕ

Ткачке су школе нова установа. Од њих се предвиђа приход, у најмању руку, на 15.000 дин.

14. ЖИГОВИНА ЗЛАТНИХ И СРЕБРНИХ СТВАРИ

Овај је приход донео у:

1890. год.	Дин. 4.682,74
1891. »	» 4.480,75
1892. »	» 3.434,04
1893. »	» 2.240,40
1894. »	» 4.078,77
Просечно по »	3.983,34

За 1896. год. стављено је 4000 дин.

15. КОНТРОЛА МЕРА

Овај је приход износио у:

1890. год.	Дин. 9582,30
1891. »	» 8589,92
1892. »	» 7786,26
1893. »	» 5795,25
1894. »	» 4135,74
Просечно по »	7137,71

И ако је овај приход знатно опао, опет је, по нарочитом захтеву г. министра Народне Привреде, стављено у нови буџет 6000 дин., јер су предузете енергичне мере којима ће се приходи овог извора сигурније прикупљати.

V

ПРИНОСИ ФОНДОВА

1. ШКОЛСКИ И САНИТЕТСКИ ФОНД

Од ова два фонда било је прихода у:

1890. године	динара 508.779·36
1891. »	» 848.405·56
1892. »	» 553.869·43
1893. »	» 600.000·—
1894. »	» 600.000·—
Просечно по дин.	622.210·87

У новом буџету предвиђено је 657·000 дин., и то од школског фонда 150.000, а од санитетског 507.000 д. Прва је сума узета на основу стварно примљених приноса за 4 године, који су износили просечно по 155.538 динара, а друга је сума узета по извештају Управе Фонда, да санитетски фонд доноси интереса онолико колико је у нови буџет унето.

2. ШУМСКИ ФОНД

Ова грана државног прихода није до сад уношена ни у буџет прихода ни у општи преглед расхода. У интересу правилности буџетске овај се приход уноси са својих 195.000 дин., а тако исто и расходи на свом месту.

VI

РАЗНИ ПРИХОДИ**1. НАПЛАТА ПРИХОДА ОД РАНИЈИХ ГОДИНА**

Од ових прихода наплаћено је у:

1890. год.	Дин.	6,974.441,05
1891. »	»	6,847.869,94
1892. »	»	3,444.285,96
1893. »	»	3,943.899,87
1894. »	»	4,911.645,81
Просечно		» 5,224.428,53

И ако је овај приход порастао за годину дана скоро с једним милијуном, и ако просечна сума износи скоро $5\frac{1}{4}$ мил., потписани не узима више од $4\frac{1}{2}$ мил. за нову годину.

2. СЛУЧАЈНИ НЕПРЕДВИЂЕНИ ПРИХОДИ

На рачун ових прихода примила је гл. државна благајна у:

1890. год.	Дин.	381.211,76
1891. »	»	813.394,45
1892. »	»	360.396,76
1893. »	»	326.073,72
1894. »	»	251.447,35
Просечно по		» 466.504,80

За 1896. годину стављено је само 300.000 дин.

3. ВРАЋЕНИ КРЕДИТИ И УШТЕДЕ

По овим партијама било је примања у:

1892. год.	Дин.	442.534,55
1893. »	»	224.819,07
1894. »	»	282.441,46

Суме, које су по овим партијама сматране као приходи у 1890. и 1891. год., не могу се овде узимати у рачун, јер су огромно велике. Тако, оне су износиле:

1890. год.	Дин.	1,066.090,10
1891. »	»	2,074.547,35

Оволико уштедети није могућно у свакој години. То је било могућно само у тим двома годинама, када се н. пр. у 1891. год. оружном фонду није дало 600.000 дин., министарству народне привреде око 400.000 дин., министарству грађевина 277.000 дин., итд.

Како су у буџету за 1896. год. предвиђени на годишњинама и монополским набавкама већи издаци, него што ће у ствари можда потребни бити, то сума, која се ставља у 400.000 дин., није неоснована.

4. АГРАРНИ ДУЖНИЦИ

Предложена сума у износу 240.000 дин. са свим је умесна, јер је за последњих 5 година примљено од аграрних дужника 1,028.313 дин. и од те суме долази на 1894. год. 240.455 дин. и 82 паре.

5. ПОРЕСКЕ КЊИЖИЦЕ И ДР.

Ово је у главном нов приход, који се уноси први пут у буџет за 1896. год., и ако функционише од почетка ове године.

Кад је утрошена прва серија пореских књижица, од 1890. год., наштампана је друга и ова се почела продавати од почетка ове године. Досад је наплаћено 163.412 дин. Остаје још да се наплати 116.588 дин. Ово ће се постићи у новој, 1896. год.

Осим пореских књижица у ову партију уносиће се од сад и приходи који се наплаћују од општина и приватних лица за разне штампане пореске обрасце (као: пријаве, распореде, протоколе итд.) и који износе на годину по 80.000 динара.

Према овоме предложена сума у 150.000 дин. сасвим је на свом месту.

Б.

ДРЖАВНИ РАСХОДИ

Целокупна сума државних расхода, која је утврђена буџетом за прошлу (1894.) годину у износу 63,755.600 дин. није исправна. Она је у истини много већа. За ово тврђење докази су ови:

1. У буџету државних прихода предвиђено је, да ће *Државна Штампарија* имати зараде 400.000 динара, а у буџету расхода, да ће се на њу потрошити само 151.403,40 дин. Међу тим у истини није тако ни једно ни друго.

Нити су приходи 400.000 динара, нити је расход само 151.403,40 динара. Приходи су изнели 596.879,54 дин., а расходи износе у редовном буџету 159.869,95 дин. и по ванредном (ван буџета) 596.783,83 дин. Свега дакле расходи Штампарије у прошлој години изнели су 756.653,78 дин.

Настаје питање, за што се овај расход није предвидео. Да ли се он доиста није предвидети могао, или су некаки други рачуни и обзири захтевали да се не предвиђа у оној цифри која је у истини потребна?

Кад се зна, да је Државна Штампарија законом од 18. септембра 1871. год. овлашћена, да, поред субвенције коју редовно прима из главне државне благајне, може трошити и сву своју зараду, коју постигне у једној години, онда је близу памети, да је требало у буџету расхода показати бар и ту предвиђену суму прихода, тј. поред 151.403,40 динара, још најмање и 400.000 дин.

Наравно, кад би се тако радило, онда би целокупни буџет редовних расхода морао у 1894. год. бити већи за 400.000 динара. Да не би то наступило, предвиђени су приходи у већој, а издаци у мањој, тј. само у оној суми, која се имала да изузме из главне државне благајне.

На тај начин никад се не би могло сазнати право стање издатака оних установа, које имају своје нарочите зараде. На тај начин не показује се истина у правој својој светлости, већ се прикрива оно што није за прикривање и прави забуна. Ова практика односно Државне Штампарије није у осталом нова; она се повлачи може бити и дуже од 24 године. Али да јој треба једном крај учинити, то је сваком увиђавно. Данашњим буџетом њој се доиста чини крај. Кад се не би тако поступило, буџет би државних расхода за 1896. год. био мањи за 650.215 динара.

2. Исто тако у буџет расхода за 1894. год. нису унесене оне суме које су биле потребне за набавке и трошкове око извођења *нових државних монопола*. Место тога постоји само овлашћење, да се из бруто прихода нових државних монопола имају покрити сви издаци који су потребни за извршење закона о установљењу државних монопола. Ти су издаци изнели у прошлој години 407.211,46 дин. За оволико или приближно толико требало је предвидети и расходе у прошлој години, а не само предвиђати огромне суме

примања, (2,140.000 дин.), па дочекати да се не заради ни пола милијуна, (само 465.595·40 динара).

3. У буџету министарства војног, а на страни 121., није унесена нити у целокупну суму расхода урачуната и сума одређена за вежбање и маневре редовне и народне војске и додатак резервним официрима, већ је дато овлашћење министру војном, да за ту вежбу може употребити уштеде по свима партијама војног буџета, а према потреби да може тражити и накнадни кредит, који не сме да пређе преко 300.000 дин. Ма колики овај издатак био, њега је требало додати целокупној суми расхода војног министарства, која је утврђена (заједно с пограничном стражом) на 12,477.404 дин. У истини и изнели су издаци на војну струку више него што је одобрено, т. ј, 12,732.876·53 дин. и ако од те суме долази 963.462·71 дин. у рубрику *депонованих* сума, које се имају измирити у току доцнијег времена.

Кад се само ове три позиције саберу у једно, онда целокупна сума буџетских расхода за 1894. год. не износи у ствари 63.755.600 дин, већ је за 1,268.000 дин. била већа т. ј. у истини 65,023.600 динара.

Ово је потребно било да се констатује пре него што се пређе на оцењивање буџета расхода за 1896. год. Кад се стане да пореде поједине важније позиције из новог буџета са појединим сумама из старог буџета, налазе се разлике с једне стране у новим издацима који до сад постојали или предвиђени нису и осим тога у повишицама, које су се услед неодољивих узрока морале усвојити и у буџет унети.

Нове позиције ове су:

- 1.) Апанажа Њег. Вел. Краљу Милану у 360.000 динара
- 2.) Издаци за потребе нових монопола у 2,412.474 „

Ова се сума има да смањи за 452.966·92 дин., колико је за 1896. год. предвиђено мање издатка на монополу дувана, него што је то било одређено буџетом за 1894. год. Кад се то уради, онда остатку ваља додати 42.664 дин., колико се на монополу соли предвиђа издатка у 1896. г. више но што је одобрено било у буџету за 1894. год. Према томе, чист вишак, којим се само за рачун нових монопола има у 1896. год. да оптерети буџет расхода, износи 2,002.171·08 динара.

Ове две нове позиције износе укупно 2,362.171·08 динара. За оволико морао би целокупни расход 1896. год. бити већи, кад не би било никаквих више промена у овом или оном правцу. Али осим ова два са свим нова издатка, има прилично доста расхода који су самим природним током својим морали постати већи. То су повишице оних старих позиција, које су се за релативно кратко време од две године показале недовољне.

Те су повишице ове:

1. У буџету министарства војног повишени су издаци са 1,735.000 дин.
2. У буџету министарства просвете и црквених послова са 436.502·70 дин.
3. У буџету министарства унутрашњих дела, заједно са санитетом, са 334.092·44

динара.

4. У буџету министарства финансија са 876.074 дин. на пограничну стражу, која се преноси из буџета министарства војног у буџет министарства финансија.

Издатак на пограничну стражу био је у буџету за 1894. год. утврђен са 500.000 дин. Према томе фактичка повишица у буџету министарства финансија не износи 876.074 дин., већ само 376.074 дин. за 1896. год.

5. У буџету министарства народне привреде све повишице не износе више од 244.454·70 дин. спрема 1894. године.

Има још приличан број других повишица; али оне су све доста незнатне и за то се овде нарочито не истичу.

Кад се сумирају побројане нове позиције и побројане крупније повишице, онда целокупан вишак изнео би око 5,500.000 дин.

Што пак он у истини није толики, већ само 999,985 дин., то је због тога, што уштеда на ануитетима износи само у 1896. год. 3,500.000 дин. Кад се узме у оцену да

је буџет државних расхода у 1894. год. у истини износио 65,023.600 дин. и да само један једини нови издатак на нове државне монополе износи преко 2,000.000 дин., — издатак, који се могао и раније предвидети онако исто, као што су се могли да истерају приходи са свим произвољно на огромну висину, — онда у новом буџету управо не би могло бити ни речи о повећавању расхода, већ шта више могло би пре места бити питању, за колико је буџет расхода у 1896. год. доиста мањи од буџета за минулу годину.

Пошто ће за ово у самом Народном Представништву по свој прилици бити обилате прилике да се која више проговори, прелазим на врло важно питање, колико износе у новом буџету издаци на годишњине наших државних дугова и како у том погледу стојимо према стању које је констатовано у буџету за 1894. годину.

Стање ануитета наших државних дугова узето је, као што се види из специјалног дотичнога буџета, онако какво ће бити у истини онда, када се потпунце изврши сав закон о конверсији државних дугова и оствари нови зајам, који је њиме предвиђен. Оваква је радња са свим оправдана и на свом месту. Њоме се искључује могућност, да се у току године повишавају суме ануитета, као што би се то одиста морало чинити, кад би исте биле удешене само према данашњем фактичком стању, у којем имамо и велики део конвертисаних зајмова и један приличан део дугова, који није обухваћен законом о конверзији. Кад се, дакле, још сад хвата рачун о свему ономе што ће се имати да плаћа на име ануитета онда кад се сав посао буде средио, т. ј. кад се буду и привремени дугови исплатили и кад се буде остварио и онај део новог зајма који има да претекне (зарад умножења државне готовине) по исплати свију привремених дугова и у земљи и на страни; — кад се, дакле, све то има на уму, онда је учињено све што се имало учинити још сад, за времена и смотрено, како земља не би била изложена опасности да доживи непријатна изненађења било у току 1896. год. било то у доцнија времена.

Овако радећи, истина се повећава сума ануитета, а ова би могла бити знатно мања, кад се не би водио никакав рачун ни о милијунима привремених дугова, ни о интересу, који се на исте мора да плаћа. Али ко год жели да једном види сређено данашње тешко финансијско стање, мора све терете имати пред очима и сваки терет да оцени по његовој истинској тежини и величини. Противно овој потреби у буџету за 1894. год. фигурише само она цифра ануитета, која је потребна била за плаћање на суму од 360 милијуна консолидованог државног дуга, а за плаћање интереса на привремене дугове нема у целом буџету нигде истакнуте суме која је потребна за то. Све се то остављало на страну, не може се увидети за што, ако не за то да се пречисти ван буџета и онда кад буде понајзгодније.

Као што сам имао прилике, да у свом извештају од 26. јуна 1895. год. поднетом Народном Представништву приликом претреса законског предлога о конверсији државних дугова, напоменем, сви наши државни дугови нису износили на дан 1. јула ове године само 360,511.600,65 дин., већ 388,892.993,33 дин., дакле 28,381.393,53 дин. више. Исто тако напоменуо сам и разложио, да и годишњина, која се има да плаћа на ту суму дугова не износи само 21,691.891,65 дин., већ износи 23,246.498,94 дин.

С овом сумом ануитета треба поредити суму годишњина која је стављена у буџету за 1896. годину, и пошто иста износи округло 18,000.000 (рачунајући ту и ажију за куповину злата и т. д.), то је јасно, да целокупна уштеда не износи само $3\frac{1}{2}$ милијуна, већ више од 5,000.000 динара.

Уз то не треба сметати с ума, да ће наш фактички државни дуг износити 406,653.000 дин., кад се закон о конверсији дугова изведе до краја. Он ће, дакле, бити за 17,546.210 дин. већи, него што је данас у ствари, рачунајући ту уједно и сталне и све привремене дугове, који скупа износе око 389 милијуна. Па и ако се целокупни државни дуг, онолики колики је у истини, повишава за $17\frac{1}{2}$ милијуна, опет се на рачун ануитета

неће у будућности плаћати ни једна пара више но што је предвиђено у буџету за 1896. годину, т.ј. само 17,402.493,50 дин., (без ажија и др.).

Ето, у томе је разлика између буџета који је склапан пре две године и овога који се сад износи Народном Представништву на решење. Разлика је осетна и непобитна. По једном се не износе сви издаци у правој величини својој, а по другом излажу се сви расходи онако како јесу у истини. По једном се води рачун само о приходима извесних установа, а по другом рачуна се и с приходима, али се не занемарују и издаци. По једном буџету изгледа, као да не постоје привремени дугови, који треба да се среде и као сређени унесу у ред осталих државних издатака, а по другом је то све обухваћено, израчуњено и у државни прорачун унето у оноликој мери колика се изискује за то целокупно сређено стање. У бројевима исказано, оно прво (неуношење свију фактичких издау буџет) стаје нас 1,268.000 дин., а ово друго (невођење рачуна о величини свију дугова) представља разлику од 5 и по милијуна.

28. Новембра 1895. г.
у Београду.

Министар финансија,
СТЕВАН Д. ПОПОВИЋ.